

De lang(baard)harigen

Op middeleeuwse en latere baardmankruiken, ook die in de KOG-collectie, kom je ze al tegen, figuren met lange (baard-) haren. Dat zijn representaties van 'primitieve' mensen ('wildemannen') of, op andere objecten of afbeeldingen, symbolen voor kracht, wijsheid of ouderdom. Mensenhaar kent vele cultureel bepaalde connotaties en betekenissen.

Baardmankruik, anoniem, Frechen, 1580-1630, steengoed met een bruine engobe, hoogte 20,7 cm. (BK-KOG-476).

Door de eeuwen heen komt men ook echte personen tegen, die besloten hadden om, om wat voor reden dan ook, hun (baard-)haar niet meer te knippen. Die weerslag daarvan treffen we ook in de rijke collectie van het KOG aan. Het topstuk in dit genre is het manshoge schilderij (SK-C-525) van Pieter Dircksz (1528-1606), een weesmeester in Edam. Dircksz is in 1583, op 55-jarige leeftijd, erop afgebeeld onder zijn bijnaam Langbaard of Langebaard. Hij staat er ten voeten uit op en houdt het puntje van zijn circa 2,5 meter lange baard sierlijk omhoog, opdat deze de grond niet raakt. Met zijn wonderlijk lange baard trok hij langs jaarmarkten en kermessen om geld te verdienen. Hij doneerde de opbrengst deels aan het Protestantse weeshuis in Edam. In deze stad trok hij al af en toe de aandacht door vanaf een hoge brug zijn baard te wassen. Zijn bijnaam Langebaard wordt vermeld op zijn grafzerk in de Grote Kerk in Edam.

Aert Pietersz (toegeschreven aan), Portret van Pieter Dircksz, genaamd Langebaard, 1583, olieverf op doek, 182 x 98 cm. (SK-C-525).

De aan het einde van de negentiende eeuw samengestelde Atlas Zeden & Gewoonten is geen statische collectie en de Atlascommissie doet daarom ook moderne acquisities. Het is dan helemaal mooi als er voortgeborduurd kan worden op een thema dat al in de Atlas aanwezig is. Zo is er dus het schilderij van Langbaard, maar ook een prent van de dames 'Zilverhaar'. Deze twintigjarige tweeling, Honorine en Emélie, hadden de aandoening albinisme en droegen hun zilverkleurige haar tot een lengte van 179 cm. Beide jonge vrouwen werden rond 1855 getoond op kermissen. Hun prent maakt in de Atlas deel uit van de rubriek 'Volksfeesten/ kermistypen, wondermensen en dergelijken'.

Guillaume Weber-Chapuis, *Les cheveux blancs comme de l'argent*, litho, Verviers, c. 1851 (KOG-ZG-1-28-37A).

In 2022 deed de gelegenheid zich voor om een samenhangende hedendaagse foto aan de collectie toe te voegen, gemaakt door de in Amsterdam wonende ontwerper en amateurfotograaf Nanne Brouwer. Hij maakte van een Jordanees met Italiaanse roots, genaamd Paul J. Suter (1 september 1948 - 2 april 2022), een harig portret. Het is een opname die met behulp van een aan een kabel hangende straatlamp spontaan midden in de nacht, op de hoek van de Lindengracht en de Brouwersgracht, kon worden gemaakt. Paul ging door het leven met zeer lang vervilt haar dat hij in drie dreads droeg en dat in plaats van op de rug vóór de borst werd gedragen waardoor het haar met zijn grijze baard samenviel. Het haarthema in optima forma.

Van Paul Suter weten we eigenlijk niet zo veel. Hij werd in 1948 in Triëst, Italië, geboren. Uit de verhalen weten we dat hij als kind met zijn moeder naar Amerika emigreerde. Als

volwassene keerde hij terug naar Europa. Hij woonde een tijdje in Zweden, waar zijn dochter Daila nog woont, en vervolgens in Frankrijk, voordat hij tenslotte in Amsterdam belandde. Hij wordt gekarakteriseerd als een vriendelijke pijp rokende bewoner van het buurtje Anjeliersstraat-Egelantiersgracht in de noordelijke Jordaan. Hij werd nogal eens opgemerkt terwijl hij de krant las achter een beker chocomel in de ouderwetse kroeg Café 't Smalle op de hoek met de Prinsengracht. Maar ook liep hij graag rond in zijn buurtje en wist dan indruk te maken door met zijn fenomenale geheugen opmerkelijke verhalen uit zijn leven op te dissen.

Nanne Brouwer (Eindhoven 1990), Portret van Paul J. Suter (Triëst 1948 - Amsterdam 2022), een Jordanees met lang 'dread-haar', Amsterdam, 11 juli 2014, afmeting foto 327 x 267 mm.

Door zijn overlijden in 2022 kwam er voor Paul aandacht in de media en viel de parallel met het zestiende-eeuwse schilderij van Langbaard op. Het aankopen van de foto bood de kans de Atlas Zeden & Gewoonten te verrijken met een hedendaagse afbeelding, eentje die aansluit bij de lang(baard)harigen-traditie van de KOG-collectie en tegelijk een mooi voorbeeld is van de hedendaagse diversiteit in levens- en haarstijlen, als typisch onderdeel van moderne 'zeden en gewoonten'.

Carina Greven & Peter Jan Margry (2023)